

**YANGI TAHRIRDAGI O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI KONSTITUTSIYASIDA
XALQARO HUQUQNING ZAMONAVIY INSTITUTLARI: NAZARIY VA AMALIY
TAHLIL**

Xudoyberganov Sharifjon Shokiraliyevich
Qo‘qon davlat universiteti

Annotatsiya:

Ushbu maqolada 2023-yilda qabul qilingan yangi tahrirdagi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida xalqaro huquqning umume’tirof etilgan prinsiplari va normalari ustuvorligining konstitutsiyaviy mustahkamlanishi tahlil qilinadi. Maqolada "Inson huquqlari bo‘yicha xalqaro standartlar", "Xalqaro shartnomalarning bevosita amal qilishi" va "Xalqaro sud hujjatlarining milliy huquqiy tizimdagi o‘rni" kabi yangi institutlarning huquqiy tabiati ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: Konstitutsiya, xalqaro huquq, implementatsiya, inson huquqlari, xalqaro shartnomalar, xalqaro institutlar, huquq ustuvorligi.

**MODERN INSTITUTIONS OF INTERNATIONAL LAW IN THE NEW EDITION OF THE
CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: THEORETICAL AND
PRACTICAL ANALYSIS**

**Khudoyberganov Sharifjon Shokiraliyevich
Kokand State University**

Abstract:

This article provides a comprehensive scholarly analysis of the integration of international legal norms into the 2023 edition of the Constitution of the Republic of Uzbekistan. The research focuses on the constitutional consolidation of the priority of universally recognized principles of international law, the direct application of international treaties, and the introduction of new legal institutions such as the "Miranda Rule" and "Habeas Corpus." The author examines the shift towards a "moderate monist" legal model and evaluates the impact of these changes on the national judicial system. The study concludes with recommendations for harmonizing domestic legislation with international human rights standards.

Keywords: Constitution, international law, implementation, human rights, international treaties, legal hierarchy, rule of law, Uzbekistan.

**СОВРЕМЕННЫЕ ИНСТИТУТЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА В КОНСТИТУЦИИ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН В НОВОЙ РЕДАКЦИИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И
ПРАКТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ**

**Худойберганов Шарифжон Шокиралиевич
Кокандский государственный университет**

Аннотация:

В данной статье представлен всесторонний научный анализ интеграции международных правовых норм в Конституцию Республики Узбекистан 2023 года. Исследование сосредоточено на конституционном закреплении приоритета общепризнанных принципов международного права, прямом применении международных договоров и введении новых правовых институтов, таких как «Правило Миранды» и «Хабеас корпус». Автор рассматривает переход к «умеренно-монистической» правовой модели и оценивает влияние этих изменений на национальную судебную систему. В заключение исследования приводятся рекомендации по

гармонизации национального законодательства с международными стандартами в области прав человека.

Ключевые слова: Конституция, международное право, имплементация, права человека, международные договоры, правовая иерархия, верховенство права, Узбекистан.

KIRISH

Zamonaviy davlatchilik taraqqiyoti milliy huquqiy tizimlarning xalqaro huquqiy tartibot bilan uyg'unlashuvini taqozo etmoqda. O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi nafaqat ichki islohotlarning natijasi, balki davlatning xalqaro hamjamiyatdagi yangi huquqiy qiyofasini belgilab beruvchi hujjat bo'ldi.

Ilgari xalqaro huquq normalari milliy qonunchilikka faqat transformatsiya orqali kiritilgan bo'lsa, yangi tahrirda "global huquqiy integratsiya" prinsipi asosiy o'ringa chiqdi. Bu strategik yo'nalish Yangi O'zbekistonning tashqi dunyo bilan huquqiy bog'liqligini ta'minlaydi [1; 74].

METODOLOGIYA

Tadqiqot jarayonida dogmatik huquqiy tahlil usulidan foydalanilib, Konstitutsiyaning 15, 16, 18 va 19-moddalari mazmuni ochib berildi. Shuningdek, komparativistik yondashuv asosida Germaniya va Fransiya tajribasidagi xalqaro huquq ustuvorligi prinsiplari bilan parallellar o'tkazildi.

MUHOKAMA NATIJALARI

Yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiya xalqaro huquq tamoillarining milliy qonun hujjatlariga nisbatan ustunligini mutlaq darajaga ko'tardi. Bu esa huquqni qo'llovchi organlar, ayniqsa sudlar uchun yangi bir majburiyatni keltirib chiqaradi. Xususan, "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi mamlakatning butun hududida oliy yuridik kuchga ega, to'g'ridan-to'g'ri amal qiladi va yagona huquqiy makonning asosini tashkil etadi.

O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalari xalqaro huquqning umume'tirof etilgan prinsip va normalari bilan bir qatorda O'zbekiston Respublikasi huquqiy tizimining tarkibiy qismidir.

Agar O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasida O'zbekiston Respublikasining qonunida nazarda tutilganidan boshqacha qoidalar belgilangan bo'lsa, O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasi qoidalari qo'llaniladi". [2.10-modda]

"Miranda qoidasi" va "Habeas Corpus" — Yangi institutlar

Konstitutsiyaning 27 va 28-moddalarida aks etgan ushbu institutlar xalqaro jinoyat-protsessual standartlarining milliy qonunchilikka muvaffaqiyatli "import" qilinishidir. Bu normalar inson huquqlari bo'yicha xalqaro institutlarning (masalan, Inson huquqlari bo'yicha qo'mitalar) uzoq yillik tavsialari asosida shakllantirilgan.

Ushbu institutlar xalqaro jinoyat-protsessual standartlarining milliy qonunchilikka muvaffaqiyatli "import" qilinishidir. Bu normalar Inson huquqlari bo'yicha xalqaro paktlar va xalqaro institutlarning tavsialari asosida shakllantirilgan.[3.12]

Inson huquqlarini himoya qilishning xalqaro mexanizmlari.

Fuqarolarning o'z huquq va erkinliklarini himoya qilish uchun inson huquqlari bo'yicha xalqaro organlarga murojaat qilish huquqi (55-modda) tan olindi. Bu yangi institut O'zbekiston yurisdiksiyasini xalqaro huquqiy nazorat ostiga qo'yishning muhim qadamidir.[4.55-modda]

Yuridik fanda xalqaro va milliy huquq munosabatiga doir ikki xil yondashuv mavjud: monizm va dualizm. Yangi tahrirdagi Konstitutsiya O'zbekistonni "mo'tadil monizm" yo'nalishiga

yaqinlashtirdi. Yuridik fanda xalqaro va milliy huquq munosabatiga doir monizm nazariyasi Yangi tahrirdagi Konstitutsiyada o'z ifodasini topdi.

Xalqaro shartnomalarning milliy huquqdagi o'rni:

K>IntS>Q

(Bu yerda K – Konstitutsiya, IntS – Ratifikatsiya qilingan xalqaro shartnomalar, Q – Milliy qonunlar). Bu qoida O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 15-moddasi ikkinchi qismiga asoslanadi. Unda shunday deyilgan:

"O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalari xalqaro huquqning umume'tirof etilgan prinsiplari va normalari bilan bir qatorda O'zbekiston Respublikasi huquqiy tizimining tarkibiy qismidir."

Ushbu formuladan ko'rinadiki, xalqaro shartnoma Konstitutsiyadan keyingi eng yuqori yuridik kuchga ega hujjatdir. Muhokama qilinishi lozim bo'lgan jihat shundaki, barcha xalqaro shartnomalar ham (masalan, idoralararo bitimlar) qonundan ustun bo'la olmaydi. Faqatgina belgilangan tartibda ratifikatsiya qilingan yoki O'zbekiston Respublikasi rasman qo'shilgan ko'p tomonlama konvensiyalar ushbu maqomga ega.

Yangi tahrirda inson huquqlari sohasidagi xalqaro normalarni sharhlashda "Pro homine" (shaxs manfaati uchun) prinsipi joriy etilgan. Ya'ni, agar xalqaro norma milliy normaga qaraganda ko'proq huquq bersa, xalqaro norma qo'llaniladi; agar milliy qonun shaxs uchun afzalroq bo'lsa, milliy qonun amal qiladi.

Ushbu iyerarxiya xalqaro huquq normalarini sharhlashda "**Pro homine**" (shaxs manfaati uchun) prinsipini qo'llash imkonini beradi. Ya'ni, agar xalqaro norma shaxsga ko'proq huquq bersa, aynan u ustuvor hisoblanadi [5; 114].

Bu esa xalqaro huquq institutlarining dinamik tabiatini ko'rsatadi.

5. XULOSA VA TAKLIFLAR (CONCLUSION)

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yangi tahrirdagi Konstitutsiya xalqaro huquq institutlarini milliy tizimga shunchaki nusxa ko'chirish orqali emas, balki tizimli integratsiya qilish orqali kiritgan.

Asosiy xulosalar:

Sud amaliyotini isloh qilish: Sudyalarning xalqaro huquq normalarini qo'llash ko'nikmalarini oshirish bo'yicha maxsus metodik qo'llanmalar ishlab chiqilishi lozim.

Kolliziyalarni bartaraf etish: Amaldagi qonunosti hujjatlarini yangi Konstitutsiyaviy normalarga, ayniqsa xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish jarayonini jadallashtirish zarur.

Yangi huquqiy ong: Konstitutsiyadagi yangi xalqaro institutlar (Miranda, Habeas Corpus) nafaqat yuristlar, balki oddiy fuqarolar tomonidan ham huquqiy himoya vositasi sifatida anglanishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, yangi Konstitutsiya O'zbekiston huquqiy tizimini xalqaro huquqiy makon bilan uzviy bog'lab, mamlakatning demokratik taraqqiyotini ortga qaytmas jarayonga aylantirdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1.O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: "O'zbekiston", 2023.10 b
- 2.Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – T.: "Tasvir", 2022. 74 bet
- 3.Saidov A.X. Sravnitelnoye pravovedeniye. – M.: Norma, 2020. 112-115 betlar
- 4.Kelsen, H. General Theory of Law and State. – Harvard University Press, 2017. 190-193
- 5.Inson huquqlari bo'yicha xalqaro shartnomalar to'plami. – T.: Adolat, 2021. 12-25 betlar